

РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ПІДХІД

І.А. Франів, к.е.н., доцент

Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів

Розміщення продуктивних сил – динамічний процес, тісно взаємозв'язаний з природними, економічними та соціальними умовами економічних районів та всієї країни, а також зумовлений особливостями територіального поділу праці, який склався історично. Основним структурним інструментом продуктивних сил є трудовий потенціал України, соціально-економічні проблеми її населення та рівня його життя. Основи ефективної діяльності господарства певної території або підприємства закладаються ще на етапі проектування просторової їх локалізації. Оптимальне розміщення підприємства щодо сировинних і трудових ресурсів, районів збуту продукції означає максимальне зниження витрат на виробництво продукції, що з рештою зумовлює економію затрат суспільної праці, низьку собівартість продукції у виробника. Отже, раціональне розміщення продуктивних сил є одним з найважливіших чинників зростання економічної потужності України.

Як галузь економічної науки розміщення продуктивних сил ґрунтується на загально економічних законах. Завданням її є постановка і вироблення теоретичних засад, необхідних для практичного вирішення завдань раціоналізації просторового розосередження населення і виробництва.

Предметом науки є просторова організація продуктивних сил, вивчення якої здійснюється на різних рівнях: населений пункт, низовий адміністративний район; область чи автономна республіка; економічний район; країна в цілому.

Найзагальнішим законом, що визначає характер розміщення продуктивних сил, є закон економії суспільної праці, згідно з яким найвища продуктивність праці забезпечується завдяки зниженню затрат праці на подолання просторового розриву між окремими елементами виробництва, за рахунок чого можна набагато збільшити обсяг перевезення готової продукції між виробником і споживачем.

Сучасне розміщення продуктивних сил певною мірою є результатом територіального поділу праці, зумовленого економічними, соціальними, природними й національно-історичними особливостями окремих районів та їх географічним положенням.

Теорія розміщення продуктивних сил потребує всебічного врахування інтересів суспільства, які в цілому так і його членів, зокрема збереження навколишнього середовища і природних ресурсів.

Економічна наука почала ефективно досліджувати питання досліджувати питання розміщення продуктивних сил наприкінці XIX століття. Теорія розміщення продуктивних сил як такої на той час не було. Однак розвиток економічної науки відбувся не тільки завдяки аналізу і узагальненню, а й через створення основ ринкової теорії розміщення виробництва.

Сучасні еволюційні процеси в країнах колишнього соціалістичного табору довели теоретичну й методологічну неспроможність визначальної ролі способу виробництва і його економічних законів у розміщенні продуктивних сил. Командно-бюрократичні методи управління економікою, у тому числі розміщення продуктивних сил зумовили регрес у розвитку теорії розміщення (оскільки наука лише обґрунтовувала вольові рішення у галузі розміщення виробництва). Засновники теорії розміщення виробництва А. Вебер і У. Тюнен фактично вперше довели, що саме розміщення окремого підприємства може забезпечити, при однакових умовах індивідуальному власникові найбільший прибуток. Слід зауважити, що наприкінці XIX ст. і на початку XX ст. проблема розміщення виробництва обмежувалася "теорією стандарту", суть якої полягає у виборі оптимального для окремого власника місця розміщення окремого підприємства.

З погляду методології проблема розміщення продуктивних сил невід'ємна від їх раціональної територіальної організації, основами якої є економічне районування, яке ґрунтується на галузево-територіальному поділі, що виявляється у виробничій спеціалізації економічних районів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Стеченко Д.М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: Підручник. - К.: Вікар, 2006. – 396с.
2. Розміщення продуктивних сил України: Підручник / За ред. проф. Є.П. Качана. – К.: Видавництво "Юридична книга", 2004. – 552 с.